

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3
The 3rd STOU Graduate Research Conference

วิถีชีวิตเกษตรกรตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านนาโดน

อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม

**The Life Style of Farmers Adhering to Sufficiency Economy Philosophy
in Ben Nadon Community, Mueang District, Nakhon Phanom Province**

เชาวณีย์ ศิริสาคร (Chuowanee Sirisakhon) * จินดา ขลิบทอง (Jinda Khlibtong) **

สงเสริม หอมกลิ่น (Songserm Homglin) ***

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) สภาพเศรษฐกิจ และสังคมของเกษตรกร (2) วิถีชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง (3) การพึ่งตนเองของเกษตรกร (4) ความต้องการและแนวทางส่งเสริมการเกษตรตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้านี้ คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยเลือกแบบเจาะจง เป็นเกษตรกรที่ผ่านการอบรมเกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 46 ราย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์ และการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป และวิเคราะห์เชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า เกษตรกรส่วนมากเป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 47.10 ปี ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 5.15 คน มีจำนวนแรงงานเฉลี่ย 3.65 คน เกษตรกรมีพื้นที่ทางการเกษตรเฉลี่ย 10.37 ไร่ ทุกคนมีอาชีพหลักทำการเกษตร มีอาชีพรองในการจักสาน มีรายได้เฉลี่ยครัวเรือนละ 117,195.65 บาทต่อปี มีรายจ่ายครัวเรือนละ 26,437.83 บาทต่อปี มีสื่อหจกระบายข่าวในชุมชน สื่อโทรทัศน์ใช้ในครอบครัวส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มส่งเสริมอาชีพ เครื่องจักรกลทางการเกษตรส่วนใหญ่ใช้รถไถเดินตาม

วิถีชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง เกษตรกรทุกคนยึดหลักพอประมาณ โดยใช้ชีวิตเรียบง่ายไม่ไหลตามกระแสวัตถุนิยม ในด้านการเกษตรปลูกอะไรก็ได้กินอย่างนั้น ความมีเหตุผลโดยใช้เหตุผลในการใช้จ่าย จัดทำบัญชีครัวเรือน รวมทั้งการใช้พื้นที่ในการทำเกษตรให้เกิดประโยชน์สูงสุด การมีภูมิคุ้มกันที่ดีที่สุดก็คือการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับทุกคน สร้างครอบครัวให้อบอุ่น การปลูกที่หลากหลายเพื่อลดความเสี่ยงจากภัยธรรมชาติความรู้นั้นใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นควบคู่ไปกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ ใช้หลักพระพุทธศาสนามีคุณธรรมเพื่อยึดเหนี่ยวจิตใจ เมื่อดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงแล้วก่อให้เกิดการพึ่งพาตนเองด้านเทคโนโลยีด้านเศรษฐกิจ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านจิตใจ และด้านสังคมและวัฒนธรรม เกษตรกรมีความต้องการส่งเสริมตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ การสร้างทีมวิทยากร พัฒนาปราชญ์ชาวบ้าน จัดทำหลักสูตรฝึกอบรมที่เหมาะสมกับบริบทชุมชน ฝึกอบรมแบบมีส่วนร่วม เสริมสร้างการเรียนรู้ให้เกิดในชุมชน สร้างกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัว และขยายผลการเรียนรู้สู่คนในชุมชน

คำสำคัญ หลักเศรษฐกิจพอเพียง การพึ่งพาตนเอง วิถีชีวิตเกษตรกรบ้านนาโดน อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม

* นักศึกษาหลักสูตร ส่งเสริมการเกษตร แขนง ส่งเสริมการเกษตร สาขาวิชา เกษตรศาสตรสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช nuch62@hotmail.co.th

** รองศาสตราจารย์ ดร. ประจักษ์ เกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช jinda.khl@stou.ac.th

*** รองศาสตราจารย์ ประจักษ์ เกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช homglin@hotmail.com

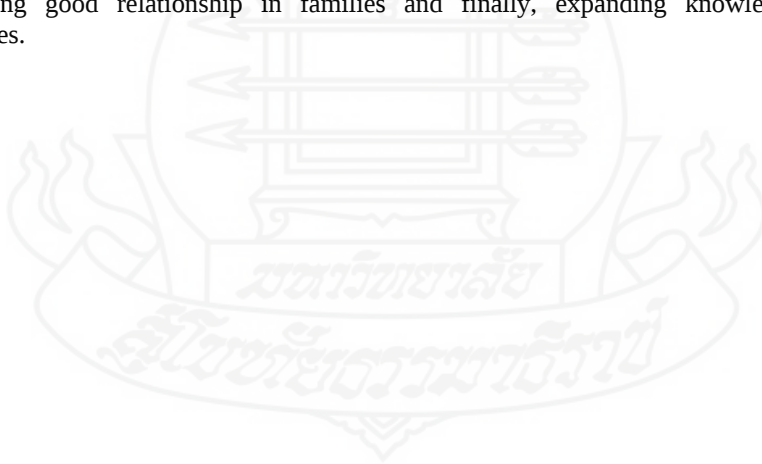
การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3
The 3rd STOU Graduate Research Conference

Abstract

This research aims to study, (1) economic and social state of farmers, (2) life style of farmers adhering to sufficiency economy, (3) self-sufficiency of farmers, and (4) the need and method to support the agriculture adhering to Sufficiency Economy. The study group of the research is the purposive sampling; 46 of farmers who have been trained about the Sufficiency Economic Philosophy are selected. The methodology of this present research is the interview and the sharing knowledge seminar. The quantitative data is analyzed by the computer, while the content analysis is applied to the qualitative data.

The result shown that most of the framers are males, average age at 47.10 years old. In addition, most of male farmers merely finished elementary education; the number of their family's members is average at 5.15 people; become laborers average at 3.65 people. The average of agricultural land of the farmers is 10.37 Rai, for which 'Rai' is a Thai measurement system, 1 Rai equals to 3.95 Acres. The main occupation of the farmers is agriculture while their minor occupation is weaving basketry; their income is average at 117,195.65 baht per annum, while their expenditure per annum is 26,437.83 baht. There are facilities in the farmer's community such as the communal mass media, television, for which, used within merely the families who are the members of the professional development group and the agricultural machine, most of which are wheel ploughs.

Spending life style adhering to the sufficiency economy, the farmers learn to live sufficiently by having simple lives and not to flow along with the materialism. In addition, they will get whatever they plant, have consciousness and consideration before spending, be able to make household accounting and get the most out of agricultural lands. The best immunity is to develop good relationship with people, create warm-hearted family, and grow different types of plants to reduce risk from natural disasters. Knowing to apply the local wisdom along with the modern technology, adopting the Buddhism philosophy and morality as a spiritual anchor, as well as spending life style following the sufficiency economy will bring about the technological, economic, natural resources and environmental and socio-cultural self-sufficiency. The research also shown that the farmers need to be promoted following the Sufficiency Economy as these following topics; building a team of lecturers, developing the local wisdom elites, designing training courses which appropriate to the communities' contexts, organizing participatory trainings, promoting the learning within the communities, creating activities and building good relationship in families and finally, expanding knowledge to the rest of communities.

Keywords: Sufficiency Economy, Self-Sufficiency, Life Style of Farmers Adhering to Sufficiency Economy Philosophy in Ben Nadon Community, Mueang District, Nakhon Phanom Province

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3 The 3rd STOU Graduate Research Conference

บทนำ

ประเทศไทยนั้นแต่เดิมเป็นสังคมเกษตรกรรม วิถีชีวิตของเกษตรกรไทยแต่ดั้งเดิมผูกพันอยู่กับการปลูกพืช เลี้ยงสัตว์เพื่อการดำรงชีวิต การเกษตรจึงเป็นรากฐานที่สำคัญของวิถีชีวิตคนไทย จนเมื่อประเทศตะวันตกแผ่ขยายอำนาจมายังประเทศไทย จนมีการลงนามในสนธิสัญญาเบาว์ริงในปี พ.ศ. 2398 ทำให้สังคมไทยต้องผลิตอาหารเพื่อตอบสนองต่อการขยายตัวของธุรกิจอุตสาหกรรม ระบบการผลิตถูกผลักดันเข้าสู่ระบบตลาด ก่อให้เกิดการปฏิวัติทางการเกษตรที่เรียกว่า “การปฏิวัติเขียว” ก่อให้เกิดกระแสการผลิตพืชเชิงเดี่ยวในปริมาณมากเพื่อเป็นวัตถุดิบในการแปรรูปและตอบสนองต่อความต้องการของตลาดส่งออกเป็นสำคัญ (นาถพงศ์ พัฒนพันธ์ชัย, 2552 : 5) รวมทั้งรัฐบาลได้ใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเพื่อวางแนวทางในการพัฒนาประเทศส่งผลให้วิถีชีวิตของเกษตรกรเปลี่ยนไปตามสภาพเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ที่เปลี่ยนแปลงไป อีกทั้งระบบเศรษฐกิจและการเมืองของโลกในปัจจุบันขับเคลื่อนไปด้วยกระแสโลกาภิวัตน์ที่เอื้อต่อการเคลื่อนย้ายทุน ปัจจัยการผลิต และสินค้าข้ามพรมแดนอย่างรวดเร็ว ได้ส่งผลกระทบต่อเกษตรกร ดังนั้นเกษตรกรจึงต้องแสวงหาแนวทางเพื่อป้องกันและลดผลกระทบที่อาจจะเกิดกับเกษตรกร เพื่อสร้างฐานการดำรงชีวิตอย่างยั่งยืนบนลำแข้งของตนเอง (อุบล อยู่หว่า, 2555 : 3)

ชุมชนบ้านนาโคก ตำบลขามเฒ่า อำเภอมือง จังหวัดนครพนม ในอดีตเกษตรกรทำการผลิตการเกษตรเพื่อยังชีพ แต่จากนโยบายการพัฒนาประเทศที่ผ่านมาได้ทำให้วิถีการผลิตของเกษตรกรต้องเปลี่ยนไปเป็นการปลูกพืชเชิงเดี่ยวที่เกิดจากการส่งเสริมของภาครัฐ ต่อมาได้มีการสนับสนุนจากหลายหน่วยงานในพื้นที่ในการให้ความรู้ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อให้เกษตรกรนำมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิต เกิดการพึ่งตนเอง และพออยู่พอกิน โดยการอบรมให้ความรู้ยังไม่มีการศึกษาวิถีชีวิตเกษตรกรตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของผู้เข้ารับการอบรม หลังจากการที่ผ่านการฝึกอบรมแล้วได้มีการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตและการทำการเกษตรอย่างไร การศึกษาครั้งนี้เพื่อหาแนวทางในการส่งเสริมการเกษตรตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ และบริบทของชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพเศรษฐกิจ และสังคมของเกษตรกรชุมชนบ้านนาโคก อำเภอมือง จังหวัดนครพนม
2. เพื่อศึกษาวิถีชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรชุมชนบ้านนาโคก อำเภอมือง จังหวัดนครพนม
3. เพื่อศึกษาการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตก่อให้เกิดการพึ่งพาตนเองของเกษตรกรชุมชนบ้านนาโคก อำเภอมือง จังหวัดนครพนม
4. เพื่อศึกษาความต้องการส่งเสริมเกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรชุมชนบ้านนาโคก อำเภอมือง จังหวัดนครพนม

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3 The 3rd STOU Graduate Research Conference

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้านี้ โดยคัดเลือกแบบเจาะจง คือ เกษตรกรที่ผ่านการอบรมเกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 46 ราย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูลในชุมชนบ้านนาโดน อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม คือ แบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง ประกอบด้วยข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่วิจัยทั้งหมด 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ประเด็นที่สำคัญ คือ บริบทชุมชนบ้านนาโดน อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม ส่วนที่ 2 ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์เกษตรกรที่ผ่านการอบรมเกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วยข้อมูล 4 ส่วน คือ 1) ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพหลัก อาชีพรอง รายได้ รายจ่าย สื่อที่ใช้ในชุมชน สื่อที่ใช้ในครัวเรือน การเป็นสมาชิกกลุ่ม และเครื่องมือ เครื่องจักรกลทางการเกษตร โดยลักษณะคำถามเป็นคำถามปลายปิด 2) ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามหลักของเศรษฐกิจพอเพียง 3) การพึ่งพาตนเองด้านเทคโนโลยี ด้านเศรษฐกิจ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านจิตใจ และด้านสังคม 4) ความต้องการการส่งเสริมการเกษตรตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปในการคำนวณ ใช้ค่าสถิติต่าง ๆ ดังนี้ คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด สำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

1. ผลการวิจัย

1.1 บริบทชุมชน

ชุมชนบ้านนาโดน ได้แยกการปกครองจากหมู่ที่ 4 เป็นบ้านนาโดน หมู่ที่ 11 ตำบลขามเฒ่า อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม เมื่อปี พ.ศ. 2543 มีผู้ดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านจนถึงปัจจุบันจำนวน 2 คน ผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบัน คือ นายสมบัติ แสงจันทร์ ได้รับตำแหน่งตั้งแต่ปี 2547 จนถึงปัจจุบัน มีวัฒนธรรมประเพณีที่สำคัญคือ บุญบั้งไฟ ที่จัดขึ้นเป็นประจำทุกปีในเดือนพฤษภาคม และงานวันขึ้นปีใหม่ของตำบลขามเฒ่า ที่จัดขึ้นเป็นประจำทุกปีในช่วงเดือนเมษายน สภาพพื้นที่ทิศเหนือติดกับบ้านขามเฒ่า ทิศใต้ติดกับบ้านชะโงม ทิศตะวันออกติดกับลำแม่น้ำโขง และทิศตะวันตกติดกับบ้านชะโนด แหล่งน้ำที่สำคัญ มีแม่น้ำโขง บึงโดน ฝ่ายน้ำล้นห้วยน้ำคำ และห้วยยาง อาชีพของคนในชุมชนส่วนใหญ่ทำนา ปลูกลิ้นจี่ อาชีพหลังทำนาปลูกข้าวโพดหวาน ปลูกไผ่เลี้ยงหมู การปลูกพืชผักอื่น ๆ นอกจากนี้ยังมีกลุ่มส่งเสริมอาชีพที่เกิดจากการรวมกลุ่มกันของเกษตรกร มีกลุ่มเลี้ยงโค กลุ่มจักสานไม้ไผ่ บางส่วนออกไปรับจ้างทั่วไป มีร้านค้าภายในชุมชน ทางด้านรายได้โดยเฉลี่ยมีรายได้จากการเกษตร ประมาณ 40,000 – 60,000 บาท รายได้นอกภาคการเกษตร 20,000 – 40,000 บาท ภายในชุมชนมีโรงเรียนบ้านชะโงมนาโดน และวัดบ้านันทวัน ภายในชุมชนมีกลุ่มกองทุนเพื่อส่งเสริมการประกอบอาชีพให้กับในชุมชน กลุ่มออมทรัพย์เงินล้าน มีเงินทุน 448,382 บาท กลุ่มออมทรัพย์พลังแผ่นดิน 148,770 บาท กลุ่มออมทรัพย์ธกส. มีเงินทุน 127,033 บาท นอกจากนี้มีกลุ่มสงเคราะห์ณาปากิจสงเคราะห์เป็นการช่วยเหลือซึ่งกันและกันเมื่อเกิดคนเสียชีวิตในครัวเรือนมีเงินสำรองในการจัดงานศพ

1.2 ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร

ผลการศึกษาพบว่าเกษตรกรส่วนมาก ร้อยละ 60.86 เป็นเพศชาย ร้อยละ 39.13 มีอายุเฉลี่ย 47.10 ปี ร้อยละ 60.87 จบระดับประถมศึกษา ร้อยละ 65.22 มีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 5.15 คน ร้อยละ 54.35 มีจำนวนแรงงานเฉลี่ย 3.65 คน ร้อยละ 43.48 เกษตรกรมีพื้นที่ทางการเกษตรเฉลี่ย 10.37 ไร่ ร้อยละ 100 มีอาชีพหลักทำการเกษตร ร้อยละ 76.08 มีอาชีพรองในการจักสาน ร้อยละ 39.14 มีรายได้เฉลี่ยครัวเรือนละ 117,195.65

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3 The 3rd STOU Graduate Research Conference

บาทต่อปี ร้อยละ 41.30 มีรายจ่ายครัวเรือนละ 26,437.83 บาทต่อปี มีสื่อหอกระจายข่าว ที่อ่านหนังสือพิมพ์ ประจำหมู่บ้าน จุดถ่ายทอดเทคโนโลยี และศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร ร้อยละ 100 สื่อโทรทัศน์ที่ใช้ในครอบครัว ร้อยละ 100 เป็นสมาชิกกลุ่มส่งเสริมอาชีพ ร้อยละ 76.08 ใช้รถไถเดินตาม

1.3 วิถีชีวิตของเกษตรกรตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลวิถีชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มเกษตรกรในชุมชนบ้านนาโดน พบว่า เกษตรกรทั้ง 46 คน มีการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ด้านแรงจูงใจในการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาจากการเป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า 30 ปี ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ และเมื่อภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้น และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เกษตรกรจึงน้อมนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงนำมาสู่การปฏิบัติตามรอยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในขั้นแรกเกษตรกรบางส่วนก็มีความเข้าใจแต่บางส่วนก็ยังไม่เข้าใจถึงหลักการที่จะนำมาสู่การปฏิบัติในการดำเนินชีวิตได้ จึงได้มีการศึกษาดูงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ที่มีประสบการณ์จากการทำการเกษตรเชิงเดี่ยวที่ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควรจึงได้เปลี่ยนมาทำการเกษตรตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อลดความเสี่ยงจากปัจจัยภายนอก เมื่อเกษตรกรได้เรียนรู้จากตัวอย่างจริงแล้วจึงมีแรงจูงใจในการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติได้ การดำเนินชีวิตอย่างใช้เหตุผล ในการดำเนินชีวิตให้เหตุผลในการใช้จ่าย ใช้เหตุผลในการจัดสรรส่วนพื้นที่ในการทำการเกษตรตามหลักทฤษฎีใหม่ การดำเนินชีวิตอย่างมีภูมิคุ้มกัน ส่งเสริมครัวเรือนให้มีการทำอาชีพเสริม ปลูกพืชหลากหลายเพื่อลดความเสี่ยงจากด้านราคาและภัยธรรมชาติ การดำเนินชีวิตโดยใช้ความรู้ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง มาประยุกต์ใช้ให้เท่าทันโลกในยุคปัจจุบัน นำความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการทำการเกษตร การใช้คุณธรรมในการดำเนินชีวิตมีส่วนร่วมทั้งชุมชน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การทำการผลิตสินค้าเกษตรโดยคำนึงถึงผู้บริโภค ในการทำการเกษตรมีเกษตรกรต้นแบบคือ นายคำปอน ปารีสร้อย ทำการเกษตรแบบผสมผสาน เป็นจุดสาธิตและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรให้กับผู้ที่สนใจ เป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

1.4 การพึ่งพาตนเองของเกษตรกรและชุมชนเข้มแข็ง

เกษตรกรมีการพึ่งพาตนเองด้านจิตใจ มีการทำกิจกรรมร่วมกันที่แสดงถึงความร่วมมือร่วมใจของคนในชุมชน ทุกคนมีหลักพุทธศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ การพึ่งพาตนเองด้านสังคมและวัฒนธรรม คนในชุมชนมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน ผู้นำมีประสิทธิภาพมีความเป็นผู้นำที่ดี คนในชุมชนมีการร่วมแรงร่วมใจกันในการร่วมประเพณีสำคัญ ๆ ของชุมชน การพึ่งพาตนเองด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีการปลูกป่าร่วมกันในวันสำคัญต่าง ๆ รอบ ๆ ริมบึงโดน การพึ่งพาตนเองด้านเทคโนโลยีหรือภูมิปัญญา มีการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้เพื่อถ่ายทอดเทคโนโลยี ภูมิปัญญาในด้านการทำการเกษตร เป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับเกษตรกร ชาวชนผู้ที่สนใจ การพึ่งพาตนเองด้านเศรษฐกิจ เกษตรกรมีการรวมกลุ่มเพื่อประกอบอาชีพ

1.5 ความต้องการส่งเสริมการเกษตรตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทำให้ทราบว่าเกษตรกรมีความต้องการในการส่งเสริมการเกษตรตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้ เกษตรกรต้องการได้รับการถ่ายทอดความรู้ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงที่เข้าใจง่าย ทุกคนในครอบครัวสามารถนำมาปฏิบัติได้ มีการฝึกปฏิบัติเพิ่มขึ้นไม่ใช่เพียงบรรยายอย่างเดียว การใช้สื่อที่

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3 The 3rd STOU Graduate Research Conference

น่าสนใจเพื่อเป็นกระตุนการเรียนรู้ให้กับเกษตรกรมากขึ้น จากความต้องการดังกล่าวนำไปจัดทำแนวทางในการส่งเสริมตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต โดยใช้ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรของนายคำปอน ปารีสร้อย เป็นกลไกในการถ่ายทอดความรู้ ดังนี้ สร้างทีมวิทยากร พัฒนาปราชญ์ชาวบ้าน จัดทำหลักสูตรฝึกอบรมที่เหมาะสมกับบริบทชุมชน ฝึกอบรมแบบมีส่วนร่วม เสริมสร้างการเรียนรู้ให้เกิดในชุมชน สร้างกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัว ขยายผลการเรียนรู้

2. อภิปรายผล

2.1 ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร

สภาพพื้นฐานทางสังคม จากการศึกษาพบว่าเกษตรกรส่วนมากเป็นเพศชาย ซึ่งเป็นผู้นำครอบครัวในการทำการเกษตร เกษตรกรส่วนใหญ่มีที่นาเป็นของตนเอง และมีขนาดโดยเฉลี่ย 10 ไร่ ซึ่งส่งผลให้เกษตรกรสามารถที่จะพัฒนาพื้นที่ของตนเองได้อย่างเต็มที่ ไม่ประสบปัญหาไม่มีพื้นที่ทำกิน จำนวนแรงงานในครัวเรือนโดยเฉลี่ยมีจำนวนแรงงาน 3 คน มีการแบ่งงานกันทำตามความเหมาะสมเนื่องจากการทำการเกษตรตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงมีกิจกรรมที่หลากหลาย พ่อบ้าน โฉนา แม่บ้าน และลูก ๆ ช่วยกันดำเนินา สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ เกษตรกรมีรายได้ 117,195.65 บาท มีรายจ่าย 26,437.83 บาท เกษตรกรส่วนใหญ่มีรายได้เพิ่มขึ้นจากการทำการเกษตรที่หลากหลาย ไม่ใช่เพียงแค่ปลูกข้าวเพียงอย่างเดียว มีรายได้เสริมตลอดปี ทั้งจากการสานกระติบ การปลูกลิ้นจี่ การปลูกผักสวนครัวหลังจากการทำนา ส่งผลให้มีรายได้เพิ่มขึ้น ในด้านการสื่อสารก็ถือว่า เป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้เกิดการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ เกษตรกรมีแหล่งข้อมูลข่าวสารที่จะช่วยพัฒนาความรู้ไม่ว่าจะเป็นที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน จุดถ่ายทอดเทคโนโลยี และศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร และที่สำคัญการมีหอกระจายข่าวในชุมชน เป็นสิ่งที่สนับสนุนในด้านข้อมูลข่าวสารได้มาก เกษตรกรเป็นสมาชิกกลุ่มส่งเสริมอาชีพ เป็นการรวมกลุ่มทางสังคมเพื่อร่วมกันดำเนินกิจกรรม ร่วมกันแก้ปัญหา เกิดความสัมพันธ์ทางด้านสังคม พัฒนาทั้งตนเองและชุมชน

2.2 วิถีชีวิตของเกษตรกรตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

2.2.1 เกษตรกรส่วนใหญ่ดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง มีแรงจูงใจเนื่องมาจากได้ปฏิบัติตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งเกษตรกรส่วนใหญ่ได้รับรู้จากสื่อต่าง ๆ ว่าเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริชี้แนะแนวทางในการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทย ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจและเมื่อภายหลังทรงย้ายถึงแนวทางแก้ไขเพื่อให้รอดพ้น และสามารถดำรงชีวิตอย่างไม่เดือดร้อน มีความเป็นอยู่อย่างพอเพียงประมาณตน ตามอัตภาพ ทำกิจกรรมที่เหมาะสมกับตนเอง และสามารถพึ่งตนเองได้ จึงเป็นแรงจูงใจให้กับเกษตรกรส่วนใหญ่ที่จะนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับสุเมธ ตันติเวชกุล (2552 : 2) ที่ได้สรุปความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริไว้ว่า เป็นเศรษฐกิจที่สามารถอุ้มชูตัวเองได้ ให้มีความพอเพียงกับตัวเองอยู่ได้โดยไม่เดือดร้อน ซึ่งต้องสร้างพื้นฐานทางด้านเศรษฐกิจของตนเองให้ดีเสียก่อน คือ ให้ตนเองสามารถอยู่ได้อย่างพอ กินพอใช้ มิได้มุ่งหวังที่จะสร้างความเจริญ ยกเศรษฐกิจให้เจริญอย่างรวดเร็วเพียงอย่างเดียว ส่วนแรงจูงใจในการทำการเกษตรมาจากการฝึกอบรมและการศึกษาดูงาน

2.2.2 การดำเนินชีวิตอย่างพอประมาณ เกษตรกรส่วนใหญ่ได้เรียนรู้การทำบัญชีเบื้องต้น ทำให้รู้จักดำรงชีวิตที่เป็นระบบมากยิ่งขึ้น รู้จักยับยั้งชั่งใจในการใช้จ่ายที่จำเป็นมากขึ้น รู้การใช้จ่ายของตนว่ามีสิ่ง

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3

The 3rd STOU Graduate Research Conference

ใดเป็นค่าใช้จ่ายไม่จำเป็นที่จะต้องลดลงหรือจะต้องเพิ่มรายได้ก็อีกเท่าใดจึงจะเพียงพอ ในการทำการเกษตรมีการนำเอาเศษวัสดุและผลผลิตที่เหลือใช้จากการเกษตรมาผลิตเป็นปุ๋ยหมัก ก็เป็นการลดต้นทุนในการซื้อปุ๋ยเคมีมาใช้ได้ หรือเกิดการเพียงพอแล้วปรับไปสู่อะไรเงินเก็บออม ลดการกู้ยืมและพึ่งพาเงินทุนของตนเองได้ในที่สุด ซึ่งสอดคล้องอุทัย อันพิมพ์ (2554 : 11) ที่กล่าวถึงความพอประมาณ คือ มีความพอดี ที่ไม่น้อยเกินไป และไม่มากเกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น พอประมาณในการดำรงชีวิตไม่ให้หลงใหลไปตามกระแสของวัตถุนิยมหรือยึดติดพันนาการอยู่กับสิ่งใด คือ สามารถสร้างความพอใจหรือภาคภูมิใจ ในสิ่งที่ตนเองมีอยู่ การเป็นผู้รู้จักประมาณในการบริโภคและการใช้จ่ายไม่ให้ฟุ้งเฟ้อจนเกินความพอดี ขณะเดียวกันก็ต้องไม่ฝืดเคืองจนเกินไป การจัดทำบัญชีครัวเรือนจะทำให้เกษตรกรรู้ว่ามีความใช้จ่ายอะไรบ้าง มีรายได้เท่าไร มีการใช้จ่ายให้มีความพอดี

2.2.3 การดำเนินชีวิตอย่างใช้เหตุผล ในการคิดใช้เหตุผลก่อนการตัดสินใจในการใช้จ่าย

ใช้เหตุผลมีความจำเป็นมากน้อยเพียงใด ซึ่งเกษตรกรส่วนใหญ่จะคำนึงถึงรายได้ที่ได้รับเมื่อมีรายจ่ายที่จำเป็นต้องจ่ายออกไปก็ต้องคิดอย่างรอบคอบก่อน ซึ่งสอดคล้องอุทัย อันพิมพ์ (2554 : 11) ที่กล่าวว่าความมีเหตุผล เป็นการตัดสินใจ อย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ ในการทำการเกษตรเกษตรกรใช้เหตุผลในการจัดสัดส่วนพื้นที่ในการทำเกษตรตามหลักทฤษฎีใหม่มีการใช้พื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดเช่นเดียวกับพัชรพรรณ ยาโน (2552 : 98) ทำการศึกษาวិถีชีวิตกับการพัฒนาอาชีพของเกษตรกรแบบผสมผสานในจังหวัดชุมพร รูปแบบการทำเกษตรแบบผสมผสานมีหลักการสอดคล้องกับการเกษตรทฤษฎีใหม่ของแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและยังสอดคล้องกับระบบเกษตรกรรมยั่งยืนอื่นๆ หลักคิดและแนวทางในการดำเนินชีวิตของเกษตรกรแบบผสมผสานสอดคล้องกับแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในระดับบุคคล ระดับครอบครัว และระดับชุมชน

2.2.4 การดำเนินชีวิตอย่างมีภูมิคุ้มกัน การเปลี่ยนแปลงของโลกยุคปัจจุบันนี้ทุกครัวเรือน

ส่งเสริมให้มีการทำอาชีพเสริมนอกจากการปลูกพืชหรือเลี้ยงสัตว์เพียงอย่างเดียว ต้องมีการ ปลูกพืชหลากหลาย เพื่อลดความเสี่ยงจากด้านราคาและภัยธรรมชาติ ซึ่งสอดคล้องกับ สมบัติ กุสุมาวดี (2551: 88 – 90) ที่เห็นว่าควรเน้นการสร้างความพร้อมรองรับกับการเปลี่ยนแปลง กล่าวคือ เมื่อมองโลกในเชิงพลวัตแล้วจะ □ สามารถรองรับแนวโน้มการเปลี่ยนแปลง จะเห็นได้ □ ว่าหลักเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวคิดที่ไม่ □ ได้ปฏิเสธกระแสโลกาภิวัตน์ □ แต่ □ ประเด็นสำคัญอยู่ □ ที่ว่าจะปรับตัวเปลี่ยนแปลงให้เท่าทันและมีภูมิคุ้มกันต่อกระแสเหล่านั้นอย่างไร เช่น เกษตรกรเองก็มีการเปลี่ยนแปลงจากเดิมที่มีการปลูกข้าวเพียงอย่างเดียวก็มีการปลูกพืชที่หลากหลายมากขึ้น เน้นปลูกพืชที่ตนเองกิน ปลูกอะไรได้กินอย่างนั้น ส่วนใหญ่จะปลูกข้าวไว้บริโภค ปลูกผักสวนครัวไว้ใช้ประกอบอาหาร เลี้ยงไก่ เลี้ยงปลาไว้กิน ทำให้มีภูมิคุ้มกัน ราคาผัก ไข่ ปลาสูงก็ไม่มีผลกระทบ สามารถอยู่ได้

2.2.5 การดำเนินชีวิตโดยใช้ความรู้ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ให้เท่าทันโลกใน

ยุคปัจจุบัน ติดตามข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ รวมทั้งการส่งเสริมจากเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่นำความรู้ วิชาการใหม่ ๆ มาให้เกษตรกร นำความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการทำการเกษตร และการใช้คุณธรรมในการดำเนินชีวิตมีส่วนร่วมร่วมกับชุมชน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การทำการผลิตสินค้าเกษตรโดยคำนึงถึงผู้บริโภค ต้องมีคุณธรรมเป็น □ พื้นฐานของจิตใจ

2.3 การพึ่งพาตนเองของเกษตรกร

2.3.1 การพึ่งตนเองทางเทคโนโลยีหรือภูมิปัญญาชาวบ้าน

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3 The 3rd STOU Graduate Research Conference

ชาวชุมชนบ้านนาโคกเป็นชุมชนที่มีภูมิปัญญาที่สำคัญ ดังนี้ คือ มีภูมิปัญญาด้านการเกษตร ได้แก่ การทำปุ๋ยหมัก การทำน้ำส้มควันไม้ ภูมิปัญญาด้านการทำมาหากิน โดยเฉพาะการจัดสวน ในการมีภูมิปัญญาท้องถิ่นหากคนในชุมชนไม่มีการสานต่อภูมิปัญญาเหล่านี้ก็จะหายไป ดังนั้น ชุมชนควรมีการจัดการความรู้ในการเก็บรวบรวมภูมิปัญญาจากคนสู่เอกสาร สื่อต่าง ๆ เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับคนในชุมชน หรือบุคคลที่สนใจ มีภูมิปัญญาท้องถิ่นต้องมีการพัฒนาให้เหมาะสมกับเทคโนโลยีในปัจจุบัน ซึ่งเป็นเทคโนโลยีแบบง่ายที่สามารถพัฒนาและผลิตได้เอง เกษตรกรส่วนใหญ่ทำเครื่องจักสานจึงได้มีการคิดค้นเตาอบรมควันเพื่อป้องกันมอดในไม้ไฟที่นำมาจักสาน เป็นการประดิษฐ์ขึ้นเอง ไว้ใช้ในครัวเรือน เป็นการประยุกต์ใช้สิ่งที่มีอยู่รอบตัวมาทำให้เกิดประโยชน์ และสามารถเก็บรักษาเครื่องจักสานไว้ใช้ได้ยาวนานขึ้น สามารถส่งจำหน่ายในต่างจังหวัดได้ เป็นการนำภูมิปัญญามาใช้ในการประกอบอาชีพได้เหมาะสม

2.3.2 การพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ

ชุมชนบ้านนาโคกจัดเป็นกลุ่มคนที่มีความสามารถในการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ มีแหล่งเงินทุนในการประกอบอาชีพ จากการสังเกตชุมชนบ้านนาโคกมีกลุ่มออมทรัพย์ กองทุนที่มีเงินทุนหลายกลุ่ม มีเงินทุนหมุนเวียนเพื่อให้เกษตรกรกู้ยืมได้ตลอดปี ไม่ต้องไปกู้ยืมเงินนอกระบบ ทำให้สภาพเศรษฐกิจในชุมชนดี นอกจากนี้ในชุมชนยังมีร้านค้าชุมชนที่แหล่งซื้อขายโดยคนในชุมชนเป็นสมาชิก เมื่อสิ้นปีจะได้รับปันผลตามจำนวนหุ้นและการซื้อของจากร้านค้าชุมชน ทำให้เงินไม่รั่วไหลอยู่ภายในชุมชน ในด้านการเกษตรการปลูกลิ้นจี่มีการทำสัญญาซื้อขายล่วงหน้ากับประเทศจีน รับประกันราคาที่กิโลกรัมละ 70 บาท ทำให้เกษตรกรมีการประกันรายได้จากการขายลิ้นจี่อย่างแน่นอน ชาวบ้านมีการรับจำนำให้ตันละ 20,000 บาท ทำให้คุณภาพชีวิตของเกษตรกรดีขึ้น ในการทำการเกษตรเกษตรกรส่วนใหญ่มีต้นทุนในการผลิตลดลง เนื่องมาจากการลดการใช้ปุ๋ยเคมีที่มีราคาสูงขึ้นทุกวันปรับเปลี่ยนมาใช้ปุ๋ยคอกที่ได้มาจากการเลี้ยงวัวในชุมชน และการใช้ปุ๋ยอินทรีย์จากกลุ่มผลิตอินทรีย์ อีกทั้งยังทำให้ดินเกิดความอุดมสมบูรณ์มากขึ้นด้วย หากเศรษฐกิจในครัวเรือนดี ก็ส่งผลต่อชุมชนได้ด้วย

2.3.3 การพึ่งตนเองด้านทรัพยากรธรรมชาติ

ชาวชุมชนบ้านนาโคกมีแหล่งน้ำ คือ บึงโคก คนในชุมชนจะร่วมกันปลูกต้นไม้ตามริมบึงเป็นประจำทุกปีในวันเฉลิมพระชนมพรรษาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ ที่ร่วมกันพัฒนารอบ ๆ บึงโคก ร่วมกันปลูกป่าเพื่ออนุรักษ์ป่าไม้ และทรัพยากรน้ำไว้ให้คนในชุมชนได้ใช้ รวมทั้งมีการปล่อยปลาที่ได้รับจากกรมประมงเพื่อไว้เป็นแหล่งเพาะเลี้ยงปลาตามธรรมชาติ นอกจากนี้ทุกครอบครัวยังใช้สินค้าประหยัดพลังงาน มีการแยกขยะเสียและขยะรีไซเคิล เก็บรวบรวมไว้จำหน่ายเป็นรายได้อีกทางหนึ่ง มีการปลูกพืชตระกูลถั่วแล้วไถกลบเป็นการบำรุงดินให้อุดมสมบูรณ์ ทุกครัวเรือนจะมีการปลูกต้นไม้ไว้ในบ้าน บริเวณหน้าบ้านจะปลูกไม้ประดับ ไม้กระถางเพื่อให้เกิดความสวยงาม บริเวณข้างบ้านจะปลูกลิ้นจี่ มะม่วง ลำไย ทำให้เกิดร่มเงา และเก็บไว้รับประทาน เกิดประโยชน์ทั้งสองอย่าง เช่นเดียวกับพญายอ ยิมมันตะศิริ (2549 : 65) ที่ทำการศึกษามิติใหม่ที่ทำมาหากินกับการพัฒนาความยั่งยืนของระบบเกษตรและวิถีชีวิตชุมชนชนบท เกษตรยั่งยืนมีหลักคิดและปฏิบัติที่สอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งให้ความสำคัญกับการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างชาญฉลาด มีการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน เน้นการพึ่งตนเอง ทำงานระดับชุมชน และสร้างภาคีพันธมิตรกับองค์กรภายนอก

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3 The 3rd STOU Graduate Research Conference

2.3.4 การพึ่งตนเองด้านจิตใจ

ชุมชนบ้านนาโคก มีการทำกิจกรรมร่วมกันที่แสดงถึงความร่วมมือร่วมใจกันของคนในชุมชน โดยการร่วมกิจกรรมสำคัญทางศาสนา เช่น วันสำคัญทางศาสนา วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา ทุกคนมีหลักพุทธศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ นอกจากนี้ยังมีการร่วมกันจัดบุญประเพณีบุญบั้งไฟ ที่ทุกคนให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมร่วมกับชุมชน เห็นประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง ทุกคนได้นำหลักธรรมการเดินทางสายกลางมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เมื่อเกิดปัญหาตนเองจะเริ่มแก้ปัญหาด้วยตนเอง หากไม่สามารถแก้ไขได้ก็เริ่มปรึกษากับคนภายในครอบครัว หากแก้ไขไม่ได้ก็ขอความช่วยเหลือจากคนในชุมชน เกษตรกรจะมีการพึ่งตนเองด้านจิตใจอย่างเข้มแข็งสร้างกำลังใจให้ตนเองเสมอ ในการนำความรู้หลักเศรษฐกิจพอเพียงปรับใช้ในด้านจิตใจ เกษตรกรยึดหลักพึ่งตนเอง โดยไม่ต้องพึ่งพาคนอื่นหรือชุมชนจนเกินความจำเป็น สร้างความเข้มแข็งในด้านจิตใจลดผลกระทบจากภายนอก

2.3.5 การพึ่งตนเองด้านสังคมและวัฒนธรรม

เกษตรกรมีวิถีชีวิตอยู่แบบพึ่งพาอาศัยกัน พึ่งพาตนเอง ไม่เอาัดเอาเปรียบใคร ทำให้สังคมมีความสงบน่าอยู่ไม่เกิดปัญหาทางสังคม วิถีชีวิตของคนในชุมชนบ้านใกล้เคียงมีอะไรก็มาแบ่งปันกันช่วยเหลือกัน ในด้านวัฒนธรรม เกษตรกรทุกคนให้ความร่วมมือในประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น วันที่จัดกิจกรรมทุกคนก็จะหยุดงานแล้วมาร่วมกิจกรรม ทั้งร่างกาย แรงทรัพย์ ทุกคนมีความสุขที่ได้ร่วมกิจกรรม ก่อนเริ่มงานบุญจะมีผู้นำหลักขอรับบริจาคเงินจากชาวบ้านตามแรงศรัทธาเพื่อมาเป็นปัจจัยในการทำกิจกรรมของชุมชน เมื่อได้รับเงินรางวัลก็นำเงินมาพัฒนาชุมชน แสดงถึงความไม่เห็นแก่ตัว คนในชุมชนเห็นประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง ซึ่งสอดคล้องกับสัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2542 : 67-74) การพึ่งตนเองทางสังคม การที่คนกลุ่มหนึ่ง ใด มีความเป็นปึกแผ่นเหนียวแน่นมีผู้นำที่มีประสิทธิภาพสามารถนำกลุ่มคนเหล่านี้ปฏิบัติหน้าที่ต่าง ๆ ของตนไปสู่เป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพโดยกลุ่มของตนเองหรืออาจขอความช่วยเหลือจากภายนอกก็ได้ซึ่งเป็นการสืบเนื่องมาจากปัจจัยอื่นอีกทอดหนึ่ง เช่น การศึกษา การสื่อสารระหว่างกัน ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน

2.4 ความต้องการและแนวทางส่งเสริมตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

2.4.1 เกษตรกรต้องการได้รับการถ่ายทอดความรู้ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงที่เข้าใจง่าย ทุกคนในครอบครัวสามารถนำมาปฏิบัติได้ อาจสร้างหลักสูตรเป็นภาษาถิ่น เข้าใจหลักเศรษฐกิจพอเพียงที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงสอดคล้องกับแนวทางในการส่งเสริมในการสร้างทีมวิทยากร พัฒนานักปราชญ์จากการที่ใช้ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรของนายคำปอน ปารีสร้อย เป็นกลไกในการดำเนินการถ่ายทอดความรู้ จำเป็นต้องมีการพัฒนาเพื่อนำความรู้มาปรับปรุงและพัฒนาศูนย์ถ่ายทอดฯ ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น รวมทั้งการสร้างทีมวิทยากรเพื่อเป็นผู้ช่วยนักปราชญ์ในการถ่ายทอดความรู้ฯ ในการพัฒนาทั้งการฝึกอบรม การศึกษาดูงานศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบที่ประสบความสำเร็จ เพื่อเรียนรู้แล้วนำกลับมาพัฒนาในพื้นที่ของตนเอง ซึ่งวิทยากรในพื้นที่ใช้การสื่อสารด้วยภาษาถิ่นจะทำให้เข้าใจได้ดียิ่งขึ้น รวมทั้งการมีวิทยากรนักปราชญ์อยู่ในพื้นที่ทำให้การแพร่กระจายนวัตกรรมมีประสิทธิภาพมากขึ้น แต่บุคคลแต่ละคนจะรับนวัตกรรมแตกต่างกัน แม้ว่าจะอยู่ในชุมชนเดียวกัน ชุมชนก็มีอิทธิพลต่อการรับนวัตกรรม ในการสื่อสาร การแพร่กระจายนวัตกรรมจึงเป็นการสื่อสารรูปแบบหนึ่งที่นวัตกรรมนั้นแพร่กระจายจากแหล่งกำเนิดไปสู่ผู้ใช้หรือผู้รับ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3

The 3rd STOU Graduate Research Conference

นวัตกรรม อันเป็นกระบวนการกระทำระหว่างกันของมนุษย์ การสื่อสารจึงมีความสำคัญต่อการรับนวัตกรรมมาก ถ้าผู้ส่งและผู้รับนวัตกรรมมีความคิดก้าวหน้า มีระดับการศึกษาสูง มีความเป็นผู้นำ มีอายุไม่มากนัก การรับนวัตกรรมก็จะเกิดขึ้นได้มากและรวดเร็ว แต่ถ้ามีลักษณะตรงกันข้ามกับลักษณะที่กล่าวมาแล้ว การรับนวัตกรรมก็เกิดขึ้นได้น้อยและช้า หรืออาจจะไม่มีการยอมรับเลย การเห็นตัวอย่างจริงจะส่งผลให้เกิดการยอมรับ

2.4.2 มีการฝึกปฏิบัติเพิ่มขึ้นไม่ใช่เพียงบรรยายอย่างเดียว ควรมีการฝึกปฏิบัติร่วมด้วย เพื่อให้ผู้อบรมสามารถนำกลับไปปฏิบัติได้ สอดคล้องกับการจัดทำหลักสูตรฝึกอบรม ในการฝึกอบรมจำเป็นต้องคำนึงกลุ่มเป้าหมายคือใครมีความต้องการถ่ายทอดความรู้เรื่องใด เพื่อจัดทำหลักสูตรให้หลากหลายมีความเหมาะสมกับความต้องการของเกษตรกร เนื่องจากภายในศูนย์ถ่ายทอดฯ มีกิจกรรมทางการเกษตรที่หลากหลาย หากจะเรียนรู้ทั้งหมดก็จะมากเกินไปและใช้ระยะเวลา หากมีการจัดทำหลักสูตรให้เกษตรกรเลือกให้เหมาะสมกับความต้องการและสภาพพื้นที่ของตนเองจะทำให้การถ่ายทอดความรู้ไปสู่การปฏิบัติได้ดียิ่งขึ้น โดยจัดหลักสูตรของศูนย์ถ่ายทอดฯ หลักสูตรวิชาเลือก มีการอธิบาย สาธิต พร้อมลงมือปฏิบัติเพื่อให้เกิดความเข้าใจมากขึ้นและยังสามารถนำกลับไปประกอบอาชีพได้จริง เช่น หลักสูตรการตอนกิ่งลิ้นจี่พันธุ์ นพ.1 การผลิตปุ๋ยอินทรีย์ เป็นต้น

2.4.3 การใช้สื่อที่น่าสนใจเพื่อเป็นกระตุกการเรียนรู้ให้กับเกษตรกรมากขึ้น โดยใช้สื่อที่เป็นของตัวอย่างจริงที่น่าสนใจ การเสริมสร้างการเรียนรู้ในชุมชน และปราชญ์ เพื่อร่วมกันพัฒนาและขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้เกิดเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ เป็นสื่อที่ใช้ในการถ่ายทอดความรู้ได้เป็นอย่างดี รวมทั้งการประสานความร่วมมือกับสถาบันการศึกษา ศูนย์บริการวิชาการและปัจจัยการผลิตนครพนม ซึ่งเป็นหน่วยงานในพื้นที่ ให้มีการจัดกิจกรรมเพื่ออบรมหลักเศรษฐกิจพอเพียงในระดับเยาวชน เพื่อเป็นการให้ความรู้ความเข้าใจเยาวชนจะสามารถนำไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตต่อไปได้ สร้างกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ กิจกรรมต่าง ๆ จะดำเนินการสำเร็จได้ประกอบด้วยปัจจัยหลายอย่าง ที่สำคัญก็คือคนในครอบครัว หากมีการสร้างความสัมพันธ์ร่วมกันนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ได้ทุกระดับ ทุกคน จะส่งผลให้ชุมชนมีความพอเพียงด้วย การขยายผลการเรียนรู้ การนำผลผลิตที่มีอยู่ส่วนมาแปรรูปและจำหน่าย เช่น กิ่งตอนลิ้นจี่ น้ำส้มคว้นไม้ เป็นต้น เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนในการดำเนินงาน แสวงหาแหล่งงบประมาณที่สนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์ถ่ายทอดฯ ทั้งจากภาครัฐและเอกชน ในระยะยาวหาแนวทางสร้างหลักสูตร กิจกรรมการฝึกอบรมสำหรับบุคคลทั่วไปสนใจวิถีชุมชนเป็นแบบเสียค่าใช้จ่าย

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

3.1.1 ผลการวิจัยสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในงานวางแผนการทำงานด้านต่าง ๆ สำหรับชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3.1.2 การนำข้อมูลความต้องการการส่งเสริมการเกษตรตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็นต้นแบบในการจัดทำหลักสูตรถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรเพื่อให้การถ่ายทอดความรู้ตรงตามความต้องการและเกิดประสิทธิภาพมากขึ้น

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3 The 3rd STOU Graduate Research Conference

3.1.4 การพัฒนาชุมชนด้วยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน บนความต้องการการเรียนรู้บนฐานคิดตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงแล้วนำมาปรับใช้จะสามารถพัฒนาและสร้างความเข้าใจให้กับคนในชุมชนได้ดียิ่งขึ้น

3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

จากการวิจัยเรื่อง วิธีชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรชุมชนบ้านนาโดน ตำบลขามเฒ่า อำเภอมะนัง จังหวัดนครพนม ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

3.2.1 การติดตามประเมินผลเกษตรกรที่นำไปปฏิบัติมีปัจจัยใดที่ทำให้นำไปปฏิบัติ เพื่อนำมาแนวทางในการพัฒนาการส่งเสริมการเกษตรต่อไป

3.2.2 การติดตามเกษตรกรที่เป็นต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่เกษตรกรแบบขยายผล เนื่องจากที่ผ่านมางานวิจัยส่วนใหญ่ในจังหวัดนครพนมเป็นศึกษาการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ ยังไม่ค่อยมีการศึกษาการขยายผลการถ่ายทอดความรู้สู่การปฏิบัติ

เอกสารอ้างอิง

- นางพงศ์ พัฒนพันธ์ชัย (2552) *เหลียวมองปัญหาสังคมไทยในมิติเกษตรกรรม มลนิธิเกษตรกรรม*
ยั่งยืน (ประเทศไทย) นนทบุรี
- พฤกษ์ ยิมมันตะศิริ (2549) “ มิติใหม่ที่ทำทาบกับการพัฒนาความยั่งยืนของระบบเกษตรและวิถีชีวิตชุมชนชนบท ” ใน รายงานการประชุมวิชาการ สวทศ. ปี 2549 ระหว่างวันที่ 22-23 กันยายน 2549
ณ โรงแรมกรีนเลค รีสอร์ท อ.เมือง จ. เชียงใหม่
- พัชรพรรณ ธาโน (2552) *วิถีชีวิตกับการพัฒนาอาชีพของเกษตรกรแบบผสมผสานในจังหวัดชุมพร* สารนิพนธ์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2542) *ทฤษฎีสังคมวิทยา : การสร้าง การประเมินค่า และการใช้ประโยชน์*
พิมพ์ครั้งที่ 4 กรุงเทพฯ สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สุเมธ ตันติเวชกุล (2552) *การพัฒนาที่ยั่งยืน* กรุงเทพฯ สถาบันคลังสมองของชาติ
- อุทัย อันพิมพ์ (2554) *เอกสารประกอบการสอนวิชาพุทธเศรษฐศาสตร์ และเศรษฐกิจพอเพียง*
คณะบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี (อัคราณา)
- อุบล อยู่หว่า (2555) “อิสรภาพทางพันธุกรรม อธิปไตย และความมั่นคง” ใน การประชุมสมัชชาวิชาการความ
มั่นคงทางอาหาร ประจำปี 2555 เมื่อวันที่ 16 – 17 พฤษภาคม 2555 ณ อาคารวิชานุสรณ์ คณะเกษตร
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์